

HUIS WERK

MAGAZINE OVER JEUGDTOERISME

Driemaandelijks magazine – jaargang 14 – nummer 56
Oktober – november – december 2019

Centrum voor Jeugdtoerisme vzw

Afgiftekantoor:
9820 Merelbeke Centrum
nr. P2A6224
VU + afzendadres:
Bert Planckaert
Bergstraat 16
9820 Merelbeke

PB-PP
BELGIE(N) - BELGIQUE

Samenaankoop keukenmateriaal
Masterplan jeugdtoerisme
Nieuwe website CJT Ondersteuning
Woushoeve, huis in de kijker

Dossier NATUUR

INHOUDSTAFEL

- 2 **Editoriaal**
- 3 **Dossier NATUUR**
- 4 **Toegankelijkheid en beheer van natuur**
- 7 **Bosbeheer en jeugdtoerisme in de praktijk**
- 9 **Financiële steun voor natuur**
- 10 **Zelf aan de slag**
- 12 **Natuurlijke risico's**
- 13 **Pagina 13**
- 14 **CJT Ondersteuning ... laat je stem horen**
- 15 **Vraag het aan ... CJT Ondersteuning**
- 16 **Nieuwsflash**
- 18 **Huis in de kijker**
- 20 **Agenda**

Centrum voor Jeugdtoerisme^{vzw}

CJT Ondersteuning maakt deel uit van Centrum voor Jeugdtoerisme vzw (CJT), net zoals CJT Boekingscentrale en CJT Verblijfscentra. Met deze drie actiedomeinen wil CJT gepaste verblijfsmogelijkheden aanbieden aan jeugd in groepsverband.

Particulieren of verenigingen die een gebouw en/of terrein verhuren of willen verhuren aan jeugdgroepen, kunnen bij CJT Ondersteuning terecht. Zij krijgen **advies, vorming en begeleiding** omtrent erkenning, subsidies en alles wat komt kijken bij de uitbating. CJT Ondersteuning verspreidt **informatie** via het tijdschrift HuisWerk en de website www.cjt.be/ondersteuning. De website www.jeugdverblijven.be bevat meer dan 700 jeugdverblijfscentra en kampeerterreinen en wordt onderhouden door CJT. Daarnaast verdedigt CJT Ondersteuning de **belangen van de sector** bij de overheid en andere instanties. Dit gebeurt door vertegenwoordigingswerk bij o.a. Toerisme Vlaanderen, Departement Cultuur, Jeugd en Media en verschillende organisaties.

EDITORIAAL

Enkele weken geleden gingen we met veel belangstelling op zoek naar passages rond jeugdtoerisme in het 300 pagina's tellende Vlaams regeerakkoord. En ja, we vonden twee alinea's: eentje in het hoofdstuk jeugd, eentje in het hoofdstuk toerisme.

We citeren. De Vlaamse regering "blijft inzetten op het ondersteunen van jeugdkampen door jeugdbewegingen en jeugdorganisaties" en iets verderop: "blijft ernaar streven om ieder kind de mogelijkheid te geven op kamp te gaan en om voldoende middelen te voorzien voor centra en huizen".

Concreet belooft men een vervolgplan te schrijven voor het huidige masterplan bivakplaatsen (zie ook pagina 14). De decreten 'toerisme voor allen' (erkenningen en infrastructuursubsidies) en 'jeugdverblijfscentra' (werkings- en personeelssubsidies) worden, zoals beloofd, geëvalueerd en herwerkt – een proces dat trouwens al enkele jaren loopt. Dit moet leiden tot "administratieve vereenvoudiging, optimalisatie van de huidige erkenningsvoorwaarden en evaluatie van de bestaande subsidieoproep" enerzijds en "een helder en geactualiseerd nieuw kader voor jeugdverblijven" anderzijds.

"Het Vlaamse jeugdtoerisme heeft recht op een stijging van de budgetten."

Veel mooie woorden dus, maar ondertussen weten we dat men in 2020 flink wil besparen, ook in de jeugdsector. Het jeugdtoerisme is er de laatste vijftien jaar behoorlijk op achteruitgegaan als we naar de beschikbare budgetten kijken in verhouding tot het aantal gegadigden. We doen er dan ook alles aan om het Vlaamse jeugdtoerisme te geven waar het recht op heeft: een stijging van de budgetten. Die boodschap, onderbouwd met grafieken en tabellen, werd trouwens reeds voor de verkiezingen bezorgd aan de verschillende politieke partijen. We houden je op de hoogte!

In dit HuisWerknummer staan we uitgebreid stil bij natuur in al zijn facetten en wat het kan betekenen voor jeugdtoerisme. Gastvrouw Linda leidt ons rond in de Woushoeve in Zutendaal en voor het overige vind je de klasieke tips en nieuwtjes.

Veel leesplezier!

Frederik Vercammen

COLOFON

VASTE MEDEWERKERS

Frederik De Clercq
Luc De Coninck
Maarten Dekoninck
An Goossens
Peter Landsheere
Anne Marie Laureys
Erwin Stessens
Piet Termont
Frederik Vercammen

VORMGEVING

IO - Els De Pauw

COVERFOTO

Ruige Heide

DRUK

Lowyck

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Bert Planckaert
Bergstraat 16
9820 Merelbeke

REDACTIEADRES

Bergstraat 16
9820 Merelbeke
Tel.: 09/210.57.75
Fax: 09/210.57.80
E-mail: ondersteuning@cjt.be

HuisWerk is een publicatie van Centrum voor Jeugdtoerisme vzw

HuisWerk werd gedrukt op gerecycleerd chloorvrij papier.

DOSSIER NATUUR

Spelende kinderen en jongeren zijn onlosmakelijk verbonden met het jeugdtoerisme. En als het even kan, dan liefst in een mooi stukje natuur. Want spelen in de natuur is niet alleen leuk, het heeft ook een positieve invloed.

Speelgroen prikkelt de fantasie, stimuleert de creativiteit en ondernemingszin en biedt gelegenheid tot verwondering en spontane ontdekking. Ook zijn kinderen en jongeren die vertoeven in de natuur over het algemeen gezonder: ze hebben minder aandoeningen aan de luchtwegen, ontwikkelen een betere motoriek en hebben meer uithoudingsver-

mogen. Kinderen en jongeren die spelen in de natuur, leren bovendien de natuur waarderen, wat op latere leeftijd resulteert in meer respect voor die natuur.

Spelen in de natuur is dus zonder twijfel een meerwaarde voor kinderen en jongeren, maar ook voor het jeugdverblijf of kampeerterrein. Hoe je toegankelijke natuur rondom je jeugdverblijf of kampeerterrein kan verwezenlijken, beheersen en financieren en hoe je de risico's kan beheersen, lees je in dit dossier.

Toegankelijkheid en beheer van natuur

PRINCIPIËLE EN OMGEKEERDE TOEGANKELIJKHEID

In bossen en natuurgebieden die eigendom zijn van private eigenaars, natuurverenigingen en gemeenten geldt de regel dat je enkel op de paden mag, tenzij de bossen met een verbodsbord V.14 'verboden toegang - privé-eigendom' zijn afgesloten of in een toegankelijkheidsregeling anders is aangegeven. Die regel heet de principiële toegankelijkheid.

Voor de bossen en natuurgebieden van het Agentschap voor Natuur en Bos is het sinds enkele jaren net andersom. Wandelaars en spelende kinderen mogen de paden wel verlaten, op voorwaarde dat er geen toegankelijkheidsregeling werd opgemaakt. Fietsers, mountainbikers, wandelaars met honden en andere recreanten moeten wel op de paden blijven. Bovendien moeten de honden ook aan de leiband blijven. Die regel heet de omgekeerde toegankelijkheid.

De bossen en natuurgebieden van het Agentschap Natuur en Bos waar je vrij kan rondlopen vind je op www.natuurenbos.be/ buitendepaden.

Verbodsbord V.14.

TOEGANKELIJKHEIDSREGELING

Afwijken van de omgekeerde of principiële toegankelijkheid kan met de toegankelijkheidsregeling. Een toegankelijkheidsregeling is een door het Agentschap Natuur en Bos goedgekeurd instrument dat bepaalde zones aanduidt zoals een speelzone, bivakzone (voor paalkamperen) of vrij toegankelijke zone. Concreet bevat de regeling een kaart die duidelijk de toegankelijke wegen en zones toont, ondersteund door een tekstgedeelte en legende. Wie zijn bos niet voor publiek wil openstellen, hoeft geen toegankelijkheidsregeling op te stellen. Dan volstaat het verbodsbord V.14.

Hoe je een toegankelijkheidsregeling moet opstellen voor een stuk grond dat je zelf beheert en welke procedure je volgt om een goedkeuring te bekomen, lees je op de website van het Agentschap Natuur en Bos.

DRIE SPEELZONES

Spelen en ravotten in het bos of een natuurreservaat, het kan dus. Als dit in een domein is met een toegankelijkheidsregeling, dan kan dit enkel in de voorziene speelzones. Dit zijn afgebakende stukken waar kinderen, jongeren en hun begeleiders vrij kunnen spelen en daarbij de paden mogen verlaten. Er zijn drie soorten speelzones.

Vrij toegankelijke zone

Vrij toegankelijke zones zijn zones waar jong en oud de paden mogen verlaten om te struinen, te picknicken, te genieten en te spelen. Groepen die er spelen, moeten hier rekening houden met andere recreanten. In die zones is het daarom ook verboden om kampen, touwenparcours e.d. te bouwen.

Permanente speelzone

Een permanente speelzone is een exclusieve speelzone voor -18-jarigen en hun begelei-

ders. In die zones mogen de paden verlaten worden en kampen en touwenparcours gebouwd worden tot een maximale hoogte van 1 meter, op voorwaarde dat de constructies nadien ook worden afgebroken. Een permanente speelzone is toegankelijk van 8 uur 's morgens tot 22 uur 's avonds. Wie van de regels wil afwijken, moet minstens 35 dagen vooraf toestemming vragen aan het Agentschap Natuur en Bos.

Zomerspeelzone

Zomerspeelzones zijn enkel toegankelijk van 1 juli tot 31 augustus en liggen meestal in de omgeving van kampplaatsen. Bedoeling is om de drukte tijdens die maanden, als veel groepen op kamp gaan, op te vangen. Zomerspeelzones kunnen buiten de zomermaanden echter niet opengesteld worden omwille van zeldzame of kwetsbare fauna en flora. Ook de zomerspeelzones zijn exclusieve speelzones voor -18-jarigen en hun begeleiders, waarvan de spelregels dezelfde zijn als van de permanente speelzone.

Op de website www.natuurenbos.be/spelen vind je een overzicht van de speelzones in Vlaanderen en Brussel. Als uitbater kan je in je eigen communicatie verwijzen naar de speelzones in de buurt. Zo vermijd je dat groepen zich begeven in niet-toegankelijke zones, waardoor de aansprakelijkheidsverzekering van de beheerder of het ANB niet tussen beide komt.

HET NATUURBEHEERPLAN

Als je zelf een stuk natuur beheert, kan je kiezen om hiervoor een natuurbeheerplan op te stellen. Verplicht is het niet, maar er zijn wel subsidiemogelijkheden.

Een natuurbeheerplan is een document dat enkele essentiële vragen over een domein beantwoordt: wat zijn de belangrijke

VIER TYPES NATUURBEHEER-PLANNEN IN EEN NOTENDOP

- **Type 1: behoud van de aanwezige natuurkwaliteit**

Hier ligt de klemtoon op het handhaven van de ecologische toestand. Schade wordt zoveel mogelijk voorkomen en indien nodig hersteld. Er zijn geen specifieke natuurstreef-beelden van toepassing.

- **Type 2: hogere natuurkwaliteit**

Hier moet minstens 25 % van het terrein ingevuld worden volgens natuurstreef-beelden en gelden criteria voor natuurbeheer.

- **Type 3: hoogste natuurkwaliteit**

Over de volledige oppervlakte van het terrein zijn één of meerdere natuurstreef-beelden gerealiseerd en gelden criteria voor natuurbeheer.

- **Type 4: natuurreservaat**

Hier gelden de voorwaarden van type 3 en moet er voldaan worden aan het toetsingskader van de Vlaamse natuurreservaten. Ook brengt het erfdiensbaarheid met zich mee.

DRIE NATUURSTREEF-BEELDEN IN EEN NOTENDOP

- **Vegetatie:** stelt bepaalde natuurlijke vegetatietypes als doel.
- **Leefgebieden van soorten:** focus op fauna
- **Procesgestuurde natuur:** de natuurlijke processen krijgen de vrije loop

NATUURLIJKE PARTNERS

Heb je als uitbater wilde plannen om extra groene ruimte te creëren op je eigen domein of daarbuiten, of heb je een prachtig domein, maar zit je met je handen in het haar om dit op een fatsoenlijke manier te beheren, dan kan je aankloppen bij één of meerdere van onderstaande partners. Zo sta je er niet alleen voor.

Het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB)

Het (Vlaams) Agentschap voor Natuur en Bos staat in voor het beleid, het duurzaam beheren en het versterken van natuur. Samen met veel verschillende partners creëert het agentschap een groter draagvlak voor natuur. De deur staat open voor elke uitbater die een speelzone wil inrichten, kamperen in natuur wil realiseren of bomen wil aanplanten op zijn domein.

Het Agentschap voor Natuur en Bos beheert ook eigen bossen, natuurgebieden en domeinen en helpt bovendien anderen bij het beheren van hun domeinen.

Bos+

Bos+ informeert, sensibiliseert en activeert bos- en natuurbeheerders in Vlaanderen en Brussel rond duurzaam bosbeheer. De doelgroep zijn zowel professionals als vrijwilligers die betrokken zijn bij de praktijk van het bos- en natuurbeheer. Als uitbater kan je bij Bos+ aankloppen als je vragen hebt rond bosbeheer, -behoud, -uitbreiding, -beleid, -functies, bomen buiten het bos, bos en educatie ...

Bosgroepen

De Vlaamse bosgroepen zijn vzw's, gesubsidieerd door de provincies, die private boseigenaars ondersteunen bij het beheer van hun bos. Wie een bos heeft, kan gratis en vrijblijvend lid worden van een bosgroep voor advies, informatie en hulp bij de bosadministratie. Daarnaast coördineren de bosgroepen ook de beheerwerken en organiseren ze opleidingen en excursies.

Natuurpunt

Natuurpunt is een vereniging die in Vlaanderen opkomt voor kwetsbare en bedreigde natuur. Onder Natuurpunt bestaat er ook een maatwerkbedrijf, nl. Natuur- en landschapszorg. Als uitbater kan je op dit maatwerkbedrijf beroep doen voor enkele specifieke taken zoals het ontwerpen en inrichten van groene speelplaatsen. Meer info: www.natuurpunt.be/pagina/natuur-en-landschapszorg.

Regionale landschappen

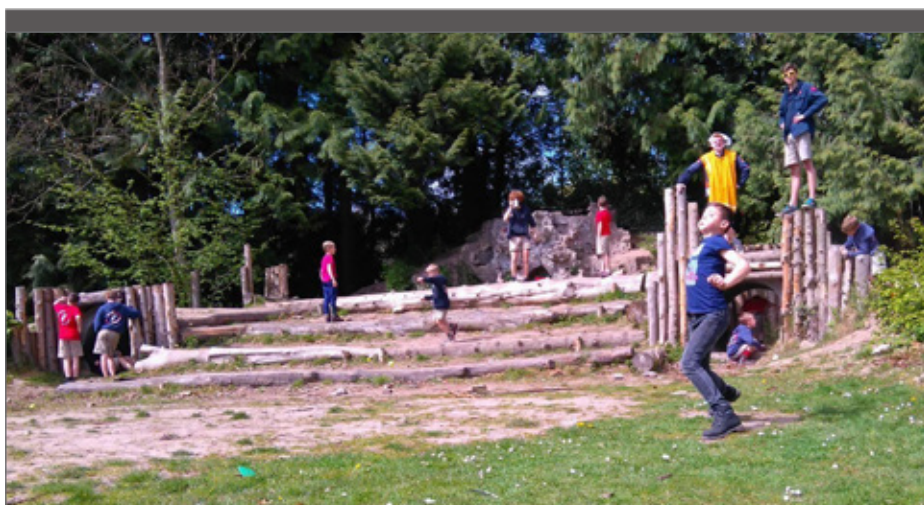
De regionale landschappen zetten in Vlaanderen diverse natuurprojecten op over de (gemeente)grenzen heen. Als uitbater kan je aankloppen bij die regionale landschappen voor advies en ondersteuning bij concrete acties.

Agentschap Onroerend Erfgoed

Onroerend erfgoed dekt vele ladingen, zoals een monument, stads- en dorpsgezicht, cultuurhistorisch- of erfgoedlandschap. Natuur maakt hier ook deel van uit. Zo kunnen bijvoorbeeld bomen, aangeplant op een specifieke plaats, monumenten zijn. In die context kan het Agentschap Onroerend Erfgoed een partner zijn die bijvoorbeeld financiële ondersteuning biedt voor het beheer van dit onroerend erfgoed.

Inverde

Inverde organiseert zowel voor de natuurprofessional als de vrijetijdsmaturliefhebber opleidingen over bos-, groen- en natuurbeheer.

In een toegankelijkheidsregeling worden speelzones aangeduid.

waarden van het domein, hoe kunnen die behouden of ontwikkeld worden en welke maatregelen zijn daarvoor nodig? Het plan is dus een middel om doelstellingen i.v.m. bosbeheer, ecologie, landschap, cultuurhistorie, recreatie e.d. te realiseren en bevat enkel die informatie die echt relevant is voor een duurzaam en evenwichtig beheer. Daarbij wordt rekening gehouden met de ecologische, economische en sociale functie van een domein.

Het natuurdecreet onderscheidt vier types natuurbeheerplannen, afhankelijk van het ambitieniveau voor de ecologische functie. Voor de omschrijving van ecologische doelen worden 'natuurstreefbeelden' gebruikt. Een natuurstreefbeeld is een habitat, een

ecosysteem of een landschapstype dat als ecologisch einddoel in een natuurbeheerplan wordt vooropgesteld.

Je kan een natuurbeheerplan voor je eigen domein opmaken of je kan kiezen om samen te werken met andere beheerders om een gezamenlijk natuurbeheerplan op te maken. Dit laatste is in veel gevallen efficiënter en het verhoogt de kansen om in aanmerking te komen voor subsidies. Om samen te werken, is er wel één voorwaarde: de opgenomen natuurterreinen moeten ecologisch een samenhangend geheel vormen. Bosgroepen kunnen voor hun leden een gezamenlijk beheerplan indienen.

Het opstellen van een natuurbeheerplan is meestal niet verplicht en ook het type beheerplan kan, op enkele uitzonderingen na, vrij gekozen worden. Wel is een door het Agentschap Natuur en Bos goedgekeurd natuurbeheerplan een vereiste als je aanspraak wil maken op bepaalde subsidies en fiscale voordelen.

Eenmalige subsidie voor opmaak en wijziging natuurbeheerplan

Natuurlijke en privaatrechtelijke personen en besturen kunnen voor een terrein van minstens 5 ha een eenmalige subsidie aanvragen voor de opmaak of wijziging van een natuurbeheerplan type 2, 3 en 4. De subsidie bedraagt een basisbedrag van 100 euro per ha en een aanvullend bedrag van 100 euro per ha natuurstreefbeelden. Verder verhoogt de subsidie nog naarmate het aantal betrokken eigenaars en wordt ze jaarlijks aangepast aan de gezondheidsindex.

Jaarlijkse basissubsidie voor het realiseren van natuurstreefbeelden

De subsidie voor het realiseren van natuurstreefbeelden is een beheersubsidie waarvoor zowel natuurlijke als privaatrechtelijke personen en besturen in aanmerking komen. De subsidie wordt enkel toegekend op basis van een goedgekeurd natuurbeheerplan type 2, 3 en 4. Het subsidiebedrag varieert volgens aard en oppervlakte van de natuurstreefbeelden.

Wat met een bestaand bosbeheerplan?

Een bosbeheersplan moet wijzigen naar een natuurbeheerplan. Hiervoor bestaat een eenvoudige procedure en overgangsperiode. Voor lopende beperkte en uitgebreide bosbeheerplannen is dat zes jaar, voor lopende bosbeheerplannen voor bos in Natura 2000-gebied vier jaar. De termijnen gelden vanaf 28 oktober 2017, maar het omzetten van de plannen moet in veel gevallen vroeger gebeuren dan 2021 of 2023, want de omzetting is ook verplicht als de uiterste goedkeuringsdatum van het lopende bosbeheerplan verlopen is.

Als bosbeheerder moet je in eerste instantie geen initiatief nemen. Het Agentschap Natuur en Bos zal nl. voor elk bestaand bosbeheerplan een evaluatieverslag opmaken. In dit verslag zal staan of er wijzigingen of aanvullingen nodig zijn aan het bestaande bosbeheerplan, vooraleer het kan omgezet worden naar een natuurbeheerplan. Zijn er geen wijzigingen nodig, dan kan het direct als natuurbeheerplan beschouwd worden. Moeten er wel wijzigingen gebeuren, dan krijg je hiervoor zes maanden de tijd.

EEN NATUURBEHEERPLAN BESTAAT UIT VIJF DELEN:

- **Verkenning:** een algemene beschrijving en een globaal kader voor de ecologische, de sociale en de economische functie
- **Inventaris:** een gedetailleerde beschrijving van de bestaande toestand, verzameling van de nodige terreininformatie om de doelstellingen concreet uit te werken en/of op te volgen
- **Beheerdoelstellingen**
- **Beheermaatregelen** om de beheerdoelstellingen te realiseren
- **Opvolging:** een beschrijving van de wijze waarop de realisatie van de beheerdoelstellingen zal worden opgevolgd en geëvalueerd

Bosbeheer en jeugdtoerisme in de praktijk

Ward Vervaeke is verantwoordelijke voor Hopperverblijf Merkenveld in Zedelgem, Jan Goris is coördinator bij de plaatselijke bosgroep Houtland. De bosgroep is één van de partners die het domein helpt beheren.

Wie is eigenaar van het domein rondom het jeugdverblijf Merkenveld?

Ward: Rondom onze gebouwen ligt 7 ha landbouwgebied en 30 ha bos. 5 ha bos is eigendom van onze vzw, de rest hebben we in erfpacht gekregen van Toerisme Vlaanderen.

Is het bos publiek toegankelijk?

Ward: Inderdaad. Zowel het openbare bos dat we in erfpacht hebben als ons eigen bos is publiek toegankelijk en - niet onbelangrijk - volledig ingekleurd als speelzone. Bovendien lopen er twee fietsknooppunten en een uitgestippelde wandeling van de provincie West-Vlaanderen door.

Jan: Wie zijn speelzone wil inrichten, kan bij ons en het regionaal landschap aankloppen. Zo hebben we geholpen bij de inrichting van de speelzone in het jeugdverblijf De Karmel in Brugge. Een mooie video vind je op hun website.

Is er een bosbeheerplan opgesteld voor het domein?

Jan: Jawel. Dit werd door een stagiair van Scouts en Gidsen Vlaanderen en onder begeleiding van de bosgroep opgesteld voor de periode 2009-2028. Maar misschien moet het door de verplichte omschakeling naar een natuurbeheerplan vroeger aangepast worden. Dat hangt van het ANB af.

Waarom moet het bosbeheerplan aangepast worden?

Jan: Er werden Europese richtlijnen uitgeschreven die bepalen hoe de lidstaten over natuur moeten rapporteren aan Europa. Deze richtlijnen resulteren in een meer bindend natuurbeheerplan, maar voor velen gelukkig ook in bijkomende subsidies. Want in tegenstelling tot vroeger wordt nu iedereen gelijk behandeld. Wie dezelfde ambitie heeft, krijgt vandaag dezelfde financiële mogelijkheden.

Hoe kwam Merkenveld bij de bosgroep terecht?

Jan: In cycli van acht jaar schrijven we bouseigenaars aan die geen lid zijn van de bosgroep, dit voor een kennismaking. Wellicht heeft Merkenveld daarop ingetekend en zijn ze lid geworden. Sindsdien is de samenwerking blijven doorlopen.

Waaruit bestaat die samenwerking?

Jan: Dat is maatwerk. We kijken wat de mogelijkheden van de eigenaars zijn en proberen bij te springen waar mogelijk. Dat kan zowel bij de bosadministratie zijn als bij het veldwerk.

Is die samenwerking structureel?

Ward: Neen, maar we horen of zien elkaar wel jaarlijks. Meestal is dat naar aanleiding van een vraag voor advies of naar ondersteuning.

Biedt de bosgroep logistieke en/of financiële ondersteuning?

Jan: Het budget van de bosgroep is beperkt, maar we kunnen de eigenaars in bepaalde gevallen wel een duwtje in de rug geven. We kunnen bijvoorbeeld een houtverkoop organiseren, plantgoed aankopen of onrendabel werk financieren dat het bos ten goede komt. Als we in dit laatste geval enkele projecten kunnen combineren, komt dit bovendien vaak voordeliger uit.

Kan je daar een concreet voorbeeld van geven?

Ward: Onze belangrijkste zorg vandaag is het terugdringen van de rododendron die ons bos overwoekert. Veel planten hebben we zelf kunnen verwijderen, maar de rest zal machinaal moeten gebeuren. Om dit te realiseren, vragen we nu steun aan de bosgroep.

Kunnen eigenaars ook bij jullie aankloppen voor het kappen van bomen?

Jan: Bij ANB en de bosgroep kan je niet terecht voor dringende werken, bijvoorbeeld na een storm. Wel kunnen ANB (voor eigenaars van openbare bossen) en de bosgroepen (voor eigenaars van private bossen) de beheerders begeleiden bij geplande kappingen. Aangeduide bomen worden dan verkocht aan aannemers die de bomen tegen betaling komen hakken en meenemen.

Ward: Belangrijk is dat je zelf als beheerder bij geplande kappingen nauw betrokken bent, zodat je mee de voorwaarden kan bepalen. Zo vermijd je dat er teveel schade wordt aangericht of de kapwerken eindeloos duren.

Wie helpt bij het dagelijkse beheer van het domein?

Ward: We beschikken over een ploeg vrijwilligers (de groenploeg) die wekelijks helpen met het opruimen van gevallen bomen, uitdunnen van nieuwe aanplantingen of het knotten van wilgen. En jaarlijks organiseren we 'groen geweld'. Dat is een werkdag van 9u tot 14u, waarop we met vrijwilligers de handen uit de mouwen steken. Die vrijwilligers zijn een echte meerwaarde en je moet hen soigneren. Afsluiten doen we dan ook met een barbecue.

Is werken met een kettingzaag wel iets voor vrijwilligers?

Ward: De vrijwilligers die helpen, moeten veiligheidsmateriaal dragen en mogen tijdens de werken geen alcohol drinken. Daarop voeren we controle uit. Ze kunnen ook cursus volgen, maar dat laatste is niet verplicht.

Jan Goris (bosgroep Houtland) en Ward Vervaeke (Merkenveld).

Organiseert de bosgroep die cursussen?

Jan: Inderdaad, we organiseren cursussen 'werken met de kettingzaag volgens ECS (European Chainsaw Standards)'. Hiervoor betalen leden van de bosgroep 50 euro, niet-leden 250 euro. Dit jaar zullen een drietal vrijwilligers van Merkenveld dankzij tussenkomst van de bosgroep deze opleiding kunnen bijwonen aan het verlaagd tarief.

Ward: Aanvullend op de veiligheidsvraag wil ik ook meegeven dat de gemeente een knotpremie voorziet voor maximum dertig wilgen per jaar. De wilgen mag je maar om de zeven jaar knotten, maar dat kan (omdat de spullen te dik worden, nvdv.) al gevaarlijk zijn. Wij knotten daarom sneller en stellen de gemeente voor om de frequentie te verhogen en de premie te verlagen.

Jan: Het nadeel is dat te veel knotten de boom kan beschadigen. De vraag is natuurlijk waar de grens ligt.

Kan je voor het knotten van bomen geen beroep doen op het regionaal landschap?

Jan: Dat klopt, maar de vrijwilligers die knotten in opdracht van het regionaal landschap, nemen het hout mee. Dan heb je natuurlijk niets meer voor het kampvuur.

Ward: Onze vrijwilligers nemen ook knot-hout mee, maar niet alles. Zo blijft er inderdaad voldoende over voor de verblijvende groepen.

Van welke subsidies maakt Merkenveld gebruik?

Jan: De jaarlijkse subsidie voor het toegankelijk maken van het bos en de subsidie voor het herbebossen. Zolang het bosbeheerplan loopt, krijgt Merkenveld ook nog de subsidie voor de bevordering van de ecologische bosfunctie.

Ward: Naast de subsidies haal je ook wel inkomsten uit de houtverkoop die je dan opnieuw kan investeren in het beheer.

Jan: Waarvoor je nog geen subsidie aanvraagt, denk ik, is voor je kampeerweides die omringd worden door houtkanten. Wellicht kan je via de basissubsidie voor die beheerwerken ook subsidie krijgen. Dit moet je eens navragen bij het Agentschap Natuur en Bos.

Vergt jullie bos veel beheer?

Ward: Ja. Het verwijderen van de rodomedron vergt veel tijd en energie, maar dat geldt ook voor nieuwe aanplantingen. Het verhaal stopt niet bij de aanplant, ook de jaren nadien vraagt het veel aandacht. Je moet het aangeplante bos uitdunnen en een constante strijd voeren tegen bramen.

Heeft de droogte van de voorbije periode ook een impact gehad op het beheer?

Ward: Absoluut. Nieuwe aanplantingen moet je voorzien van extra water en verschroeide aanplantingen moet je vervangen. Bovendien zijn er ook gezonde bomen gevallen, omdat de wortels geen houvast meer hadden in de droge ondergrond. Ook die bomen moet je dan verzagen omdat ze bijvoorbeeld op een pad liggen of erger: op je kampeerweide, op enkele meters van een tent.

Dat is wellicht schrikken?

Ward: Zeker. Sindsdien ben ik toch bezorgd, ook al hebben we hiervoor een eigen verzekering afgesloten.

Jan: De Vlaamse overheid heeft trouwens voor alle bossen (zowel openbaar als privé) in Vlaanderen een polis burgerlijke aansprakelijkheid afgesloten. Bosbeheerders kunnen dus terugvallen op deze polis als ze aansprakelijk worden gesteld voor schade aan recreanten ten gevolge van het toegankelijk zijn van hun boscijndommen. Op de website van ANB kan je hier meer over terugvinden (www.natuurenbos.be/verzekering_ANB).

Een boom met zwammen op de stam is ziek en wordt best gekapt.

Een nieuwe aanplanting vergt jaren aandacht.

Financiële steun voor natuur

GROND AANKOPEN VOOR BEBOSSING

Je kan bij het Agentschap voor Natuur en Bos jaarlijks een subsidieaanvraag indienen voor de aankoop van te bebossen gronden. Indienen kan jaarlijks tot 30 april. De tussenkomst bedraagt minstens 60 % van het aankoopbedrag, inclusief alle kosten, met een maximale subsidie van 3,50 euro per m². Cumul van tussenkomsten door andere overheden is mogelijk.

Aan de subsidie hangen voorwaarden vast. Op het moment van aanvraag ben je nog geen eigenaar van de grond en de grond is nog niet eerder bebost. De minimale oppervlakte is 0.5 ha en de gronden moeten gelegen zijn in gebieden aangeduid als 'bos', 'overig groen' of 'reservaat en natuur' of in Speciale Beschermingszones (SBZ).

BEBOSSING OF HERBEBOSSING

Het Agentschap voor Natuur en Bos verleent subsidies voor de aanleg van een bos met inheemse soorten, eventueel gecombineerd met populier. Er wordt een subsidie voorzien voor de aanplant en voor wildbescherming. Zowel klassieke beplantingen waarbij het terrein gelijkmatig beplant wordt als groepenaanplant met tussenin natuurlijke verjonging (QD-methode) of nog andere varianten zijn toegelaten. Wie voor een zuivere natuurlijke verjonging opteert, kan wel nog de subsidie voor wildbescherming aanvragen.

Aan bepaalde voorwaarden moet je voldoen op het moment van de subsidieaanvraag, andere voorwaarden gelden tijdens de volledige looptijd van het dossier, nl. 25 jaar. We sommen enkele voorwaarden op.

De te bebossen oppervlakte bedraagt minimaal 0,50 ha. Deze minimumoppervlakte verlaagt tot 0,25 ha als de bebossing aansluit bij bestaand bos en dient als bosrandontwikkeling. De oppervlakte kan bestaan uit ruimtelijk gescheiden deeloppervlaktes van minimaal 0,1 ha, op voorwaarde dat die binnen een straal van één kilometer van elkaar liggen. Je beschikt over de wettelijk vereiste vergunningen en adviezen voor de bebossing en het betreft geen compenserende bebossing (zie verder).

De subsidie voor beplanting bedraagt 3 500 euro per ha. Als plantgoed van aanbevolen herkomst gebruikt wordt, wordt het subsidiebedrag verhoogd. De subsidie voor individuele wildbescherming bedraagt 0,65 euro per apart beschermingsstuk, deze voor collectieve wildbescherming bedraagt 350 euro per 100 meter raster.

In praktijk worden de meeste bebossingen echter niet met deze subsidie gedaan, maar via boscompensatiedossiers waarbij de bebossers tot 35.000 euro per ha ontvangen en dus het tienvoud van de klassieke bebossingssubsidie.

Meer info vind je op www.boscompenseren.be.

Landbouwers kunnen ook nog een subsidie voor onderhoud en inkomenscompensatie krijgen. De onderhoudssubsidie bedraagt jaarlijks 185 euro per ha gedurende de eerste vijf jaren. De daaropvolgende jaren zakt dit naar 75 euro. Het bedrag van de inkomenscompensatie bedraagt jaarlijks 800 euro per ha. Het bedrag van de subsidie wordt verlaagd met eventuele bedragen voor inkomenscompensatie die via andere kanalen verkregen worden.

GRONDWAARDEVERLIES BIJ BEBOSSING

De tegemoetkoming voor grondwaardeverlies is een eenmalige forfaitaire subsidie bovenop de bestaande bebossingssubsidie. Wie zijn grond bebost en voldoet aan de voorwaarden, kan zo 11 150 euro per ha krijgen. Aanvragen en toekenningen gebeuren via het Agentschap Natuur en Bos.

TOEGANKELIJKHEID

Wie voor een terrein van minstens 5 ha groot een toegankelijkheidsregeling en een natuurbeheerplan heeft, kan een jaarlijkse subsidie krijgen voor het toegankelijk maken en houden van het domein. Het subsidiebedrag bedraagt 70 euro per ha in het eerste jaar van de toegankelijkheidsregeling en 40 euro per ha in de volgende jaren. Voor een speelzone, bivakzone of vrij toegankelijke zone is dit jaarlijks 120 euro per ha. Beide subsidies kunnen gecumuleerd worden.

10 MILJOEN BOMEN

Bos+ brengt met de campagne '10 miljoen bomen' particulieren en bedrijven die een bos willen sponsoren in contact met privé-eigenaars en gemeenten die bos willen aanplanten of uitbreiden. Bovenop de bestaande Vlaamse bebossingssubsidies kan je zo nog 2.700 euro per ha extra financiële ondersteuning krijgen. Bovendien helpt Bos+ ook met de nodige vergunningen, adviezen, voorbereidende werken op het terrein en de boomsoortkeuze.

GROENJOBS

Het project Groenjobs van het Agentschap Natuur en Bos verleent subsidies voor het inzetten van milieu- en natuurwerkers voor onrendabele werken in natuur, bos, groen en landschappen. De werkzaamheden worden uitgevoerd door doelgroeparbeiders. Het gaat om personen die omwille van beperkte vaardigheden of kwalificaties moeilijk terecht kunnen op de reguliere arbeidsmarkt. Met de taken die in aanmerking komen voor subsidie, moet je minstens tot een takenpakket van 600 uur komen.

Zelf aan de slag

ZELF EEN SPEELZONE INRICHTEN

Speelzones worden officieel vastgesteld aan de hand van een goedgekeurde toegankelijkheidsregeling. Ben je als uitbater eigenaar of beheerder van een stuk natuur of bos, dan kan je onder bepaalde voorwaarden ook een speelzone inrichten. Maar eerst sommen we enkele voordelen op.

- Een officiële speelzone heeft een duidelijke toegankelijkheidsregeling.
- Bij openstelling van je bos of natuurgebied hebt je recht op subsidies (zie pagina 9).
- Je bent automatisch verzekerd voor burgerlijke aansprakelijkheid via de Vlaamse overheid.
- Je krijgt gratis de bijhorende toegankelijkheidsborden ter beschikking.
- De veiligheidsrisico's in de speelzone worden regelmatig door de beheerder geëvalueerd.
- Een officiële speelzone wordt kenbaar gemaakt via de website van de Vlaamse overheid.

Er zijn vier criteria waaraan een speelzone moet voldoen.

1. Ecologisch

Is het inrichten van een speelzone wel verantwoord voor de natuur?

Speelzones worden niet ingericht in ecologisch waardevolle en kwetsbare biotopen of op locaties waar zich zeldzame en/of beschermde planten- en diersoorten bevinden. Ook wordt de kwetsbaarheid van de bodem door betreding en erosie onderzocht en wordt de invloed van de speelzones op de aanpalende natuurreservaten bekeken.

2. Ruimtelijk

Is de locatie goed gelegen als speelzone?

De afstand en de vlotte en veilige bereikbaarheid van de speelzone tot de jeugdlokalen, jeugdverblijven en woonkernen worden in rekening gebracht, alsook de oppervlakte van de speelzone. Hoe groter de speelzone, hoe groter de draagkracht van de zone. Verder wordt gezocht naar duidelijke fysieke grenzen (wegen, paden, gracht, overgang loofbomen naar naaldbomen ...) om het domein af te bakenen en de bekendheid en traditie van het gebied als speelplek.

3. Spel

Is de locatie leuk als speelzone?

Hierbij wordt gekeken naar de afwisseling van boomsoorten en gesloten/open bos, maar ook naar de aanwezigheid van open plekken, water, reliëf en markante natuurlijke elementen om een avontuurlijke en spelvriendelijke zone te hebben.

4. Haalbaarheid

Is het haalbaar om hier een speelzone te voorzien?

Veel aandacht gaat ook naar de omwonenden. Gaan ze wel akkoord met een speelbos?

Zie ook www.natuurenbos.be/een-speelzone-aanleggen.

BOMEN PLANTEN? DAT DOE JE ZO

Van november tot en met maart loopt het plantseizoen. Dan maak je met een grondboor of spade plantgaten. Die plantgaten zijn voldoende groot en diep zodat alle wortels er mooi in passen. Onderaan in de put maak je de aarde ook wat los zodat de wortels vlot hun weg naar het water vinden. Plaats de boom in de put en vul die opnieuw met aarde. Gebruik hierbij geen grote kluiten maar zorg ervoor dat de aarde mooi verkruimeld is. Voordat de put helemaal gevuld is, schud je eens voorzichtig met de boom zodat de aarde overal mooi tussen de wortels valt. Vul de put helemaal en stamp voorzichtig aan met je voeten.

ONTBOSSEN

Onder ontbossen verstaan we iedere handeling waardoor een bos geheel of gedeeltelijk verdwijnt en aan de grond een andere bestemming of gebruik wordt gegeven.

Het kappen van bomen is in Vlaanderen gevat door diverse wetgeving. Alles hangt af van de locatie van de boom in kwestie. Het beslissingsdiagram op www.natuurenbos.be/bomenkappen helpt je verder.

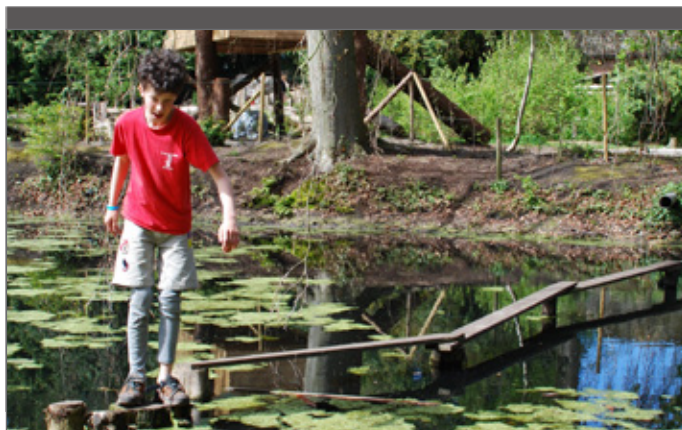
In principe is ontbossen verboden in Vlaanderen. Wie toch wil ontbossen, heeft in de meeste gevallen een ontheffing van het ontbossingsverbod nodig.

Verder moet er bij ontbossen altijd een omgevingsvergunning bekomen worden. Hierop gelden geen uitzonderingen. En een omgevingsvergunning tot ontbossing kan niet worden verleend zonder goedgekeurde boscompensatie. Deze bestaat uit een bosbehoudsbijdrage, een compenserende bebossing of beide. In bepaalde gevallen kan er op die boscompensatie wel nog een vrijstelling bekomen worden.

Bomen kappen in bos waarbij het bos blijft, is geen ontbossing. Toch moet je in een bos voor alle kappingen (bomen en struiken) een kapmachtiging vragen aan het Agentschap Natuur en Bos, tenzij het kappen geregeld is via een goedgekeurd beheerplan.

Met een maquette tonen kinderen hoe hun droomterrein eruit ziet.

Water is een belangrijk spelelement.

SPEEL-EET-BELEEFBOSSEN VOOR OOST-VLAAMSE JEUGDVERBLIJFCENTRA

Vijf Oost-Vlaamse jeugdverblijfcentra (Prosperpolder in Beveren, Diggie in Brakel, De Havik in De Pinte, Het Brielhof in Deinze en Joe English in Destelbergen) reageerden in 2018 op de oproep van CJT en nemen sinds 1 januari 2019 deel aan een participatief project van Bos+. Concreet wordt elk van de vijf locaties omgevormd tot een groene en boomrijke omgeving waar plattelandsbeleving en natuureducatie centraal staan. Het doel is om in de bestaande speelzones o.a. speelbossen te voorzien met robuuste boomsoorten - die op termijn kunnen dienen als klimbomen - en sneukelhagen. Op die manier leren kinderen en jongeren hoe de verschillende planten en hun functies elkaar ondersteunen.

Na het traject volgt een handleiding voor gemeenten en jeugdverblijven/kampeerterreinen die gelijkaardige initiatieven willen nemen.

We vroegen aan Tine de Kezel van Bos+ welke stappen er reeds werden gezet, wat de resultaten waren en welke stappen nog volgen.

Wat is er sinds 1 januari 2019 reeds gebeurd?

We hebben intern meer informatie en achtergrond verzameld over de aanleg van speel-eet-beleefbossen, hebben de verschillende jeugdverblijven bezocht en contact gehad met de diverse betrokkenen.

Wat waren de eerste vaststellingen?

Er zijn sterke verschillen tussen de locaties, waardoor het project verschillende resultaten zal opleveren. Zo hebben twee locaties reeds veel bomen en struiken, waardoor we vooral willen inzetten op het extra bespeelbaar maken van het domein. Andere locaties zijn daarentegen open en krijgen meer begroeiing.

Het is een participatief project. Wie wordt er allemaal bij betrokken?

In de eerste plaats de uitbaters en de kinderen die in het jeugdverblijf logeren, maar ook de vrijwilligers, de jeugdleiders, de burens.

Hoe werd de inspraak georganiseerd?

Uitbaters konden tijdens een startvergadering hun site voorstellen en hun noden formuleren. Voor de verblijvende kin-

deren hadden we een participatie-activiteit en voor de andere betrokkenen inspraakmomenten.

Hoe heb je die participatie-activiteit vorm gegeven?

De kinderen konden in groepjes van vijf, aan de hand van enkele vraagjes en een buitenmaquette uit zand, hun droomterrein ontwikkelen.

Leverde dit interessante informatie op?

Zeker! In alle ontwerpen voor Diggie komt bijvoorbeeld bereikbaar water terug en enkele natuurlijke en avontuurlijke aanpassingen zoals een uitkijktoren, klimbomen of een doolhof. Verder vragen de kinderen soms ook een rustplaats in de vorm van een bank of stukjes met dichtere begroeiing.

Leverde de inspraakmomenten met de andere betrokkenen ook zoveel ideeën op?

Ja. De vrijwilligers van Diggie dachten bijvoorbeeld aan een 'smultunnel' waar iedereen naar hartenlust kan doorlopen en smullen van de fruitstruiken.

Wat werd er met al die informatie gedaan?

Er werden architecten aangesteld die nu met de informatie aan de slag gaan. In november moet dit dan resulteren in de uiteindelijke plannen.

Wanneer worden de terreinen effectief omgevormd?

Dit gebeurt van november tot maart. Dan loopt het plantseizoen.

Wie wordt hiervoor gemobiliseerd?

Bos+ en de architecten begeleiden het proces, maar voor de concrete actie wordt er natuurlijk samengewerkt met de betrokkenen: de uitbater, de vrijwilligers, eventueel de jeugdbeweging die verbonden is aan het jeugdverblijf, de gemeente die vaak eigenaar is van de grond ...

Is er ook nazorg voorzien?

Er wordt inderdaad voor elk project een beheerplan op maat opgesteld, zodat het speel-eet-beleefbos ook nadien blijft bestaan. Als het nodig is, kan er ook nog extra worden aangeplant.

Natuurlijke risico's

Natuur rondom het jeugdverblijf is een mooie troef, maar kan ook enkele kopzorgen opleveren.

DIEREN EN PLANTEN

Bepaalde dieren (processierups, teken, muggen ...) en planten (reuzeberenklauw, netels, bramen ...) kunnen voor een verblijvende groep best vervelend zijn. Als de dieren en planten voor te veel overlast zorgen, moet je ingrijpen. Maar hoe doe je dit best? Alvast niet met chemische bestrijdingsmiddelen (pesticiden, herbiciden, biociden ...), want die zijn vaak schadelijk voor onze gezondheid en de omgeving. Op www.zonderisgezonder.be en www.gezondheidsmilieu.be vind je alternatieven.

GEVAARLIJKE SITUATIES

Een beschadigde boom na stormweer of een zieke boom kan voor gevaarlijke situaties zorgen. Personen kunnen zich verwonden, eigendommen kunnen beschadigd worden of bomen kunnen elkaar besmetten. Sneller ingrijpen dan wat in een natuurbeheerplan staat, kan dan noodzakelijk zijn. Wanneer je kan ingrijpen en welke procedure je moet

volgen, vind je op www.natuurenbos.be/helpdesk/acuut-gevaar.

KLACHTEN

Natuur kan - bij hinder of risico op schade - leiden tot klachten van burens. Wil je een goede relatie met de burens behouden, dan kan je samen zoeken naar een oplossing. Vind je die niet, dan kan je de klacht toetsen aan lokale regelgeving. Is er lokaal geen regelgeving, dan geldt de algemene regelgeving uit het veldwetboek of het burgerlijk wetboek.

Een veelvoorkomende klacht gaat bijvoorbeeld over de plaats van beplanting. Hoogstammige bomen moeten volgens het veldwetboek op minstens twee meter van de perceelsgrens staan, laagstammige bomen, hagen en struiken op minstens 50 centimeter. Indien die afstanden niet worden gerespecteerd, kunnen burens eisen dat je de beplanting rooit of verplaatst. Op die regel zijn er wel enkele uitzonderingen, vermeld in de erfdiensbaarheid van plantrecht. Een voorbeeld van uitzondering is beplanting ouder dan 30 jaar.

Overhangende takken zijn ook vaak oorzaak van klachten. Volgens het veldwetboek mogen burens vragen om

die overhangende takken binnen een redelijke termijn (zo kan er rekening gehouden worden met het snoeiseizoen) te verwijderen, maar hebben ze niet het recht om zonder jouw toestemming zelf te snoeien. Wordt er toch gesnoeid en sterft de beplanting door een te ingrijpende snoeibeurt af, dan kan je een schadevergoeding eisen. Ga je niet in op de vraag van de burens om overhangende takken te verwijderen, dan kunnen die burens dat wel nog proberen afdwingen bij de vrederechter.

Tot slot kan een vrederechter ook beroep doen op het burgerlijk wetboek als er een verstoring van het rustig genot is ten gevolge van een boom of plant. Op die manier kan de vrederechter een snoeiverplichting of compensatie opleggen die verder gaat dan wat omschreven staat in het veldwetboek. Dit kan bijvoorbeeld gebeuren als de burens vinden dat de bomen en planten hun zonlicht ontnemen.

HUIS WERK 57

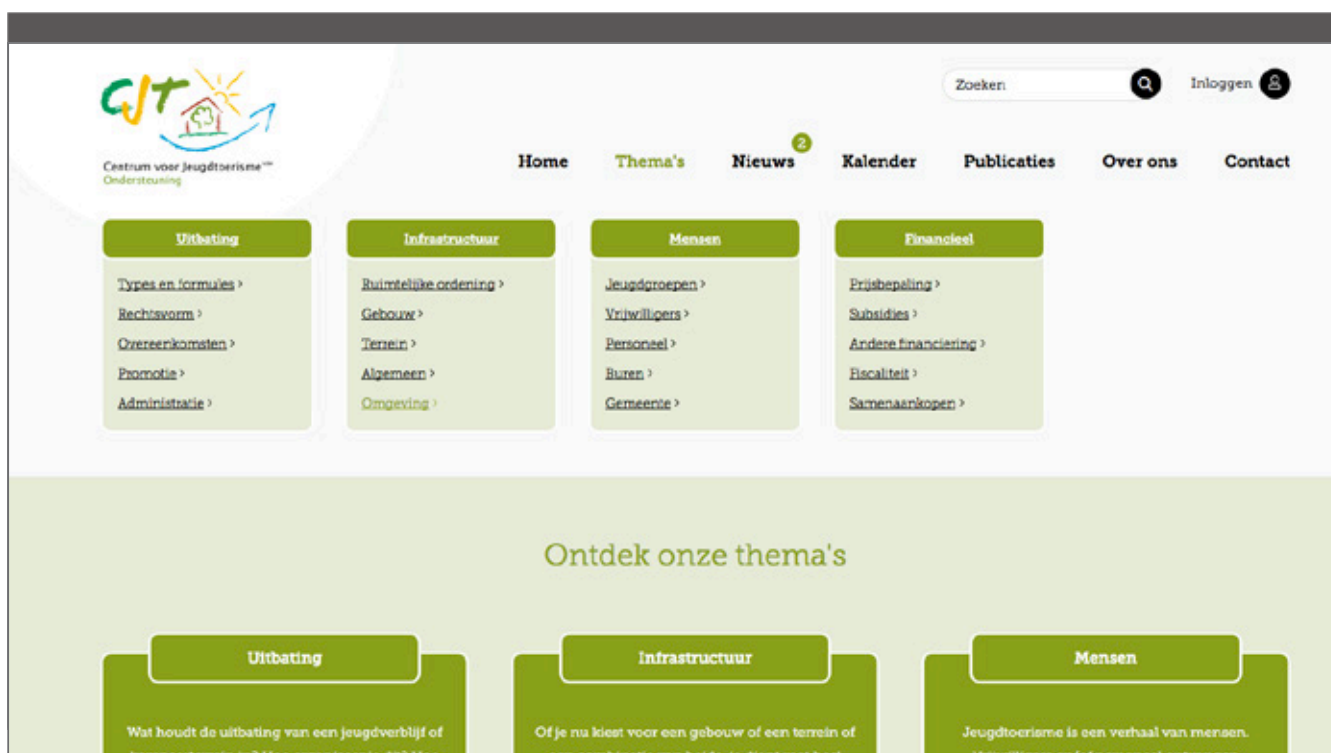
In januari verschijnt HuisWerk 57, met daarin een dossier rond bergruimte.

Het decreet 'toerisme voor allen' vermeldt niets over bergruimte. Toch is het handig als je over bergruimte beschikt. Waarvoor bergruimte kan dienen, wie toegang moet krijgen en hoe je bergruimte praktisch inricht, vragen we aan ervaren uitbaters en jeugdgroepen. De antwoorden lees je in ons volgend dossier

Heb je zelf nog goede suggesties of tips of wil je reageren op dit thema, dan kan dat via de Facebookpagina van CJT Ondersteuning of door te mailen naar ondersteuning@cjt.be.

Wie trouwens iets extra wil doen, is steeds welkom op de redactievergadering van HuisWerk. We komen ongeveer tweemaandelijks samen. Geïnteresseerden kunnen contact opnemen via ondersteuning@cjt.be of tel. 09/210.57.75.

Een nieuwe website voor uitbaters

Half oktober lanceerde CJT Ondersteuning een nieuwe website voor uitbaters. We overlopen hier alvast kort de belangrijkste functies.

De hoofdbrok van de website blijft uiteraard de massa informatie voor uitbaters, gaande van wetgeving over subsidie-mogelijkheden tot inspirerende tips. Voortaan opgesplitst in vier hoofdcategorieën: uitbating, infrastructuur, mensen en financieel.

Sommige pagina's bevatten verwijzingen naar HuisWerkdossiers, die permanent worden up-to-date gehouden als er bijvoorbeeld wetgeving wijzigt.

Wie graag het originele en volledige HuisWerknummer raadpleegt, kan terecht bij "publicaties". Je kan er scrollen door meer dan een decennium HuisWerkarchief, maar daarnaast kan je ook algemene publicaties raadplegen over bijvoorbeeld erkenningen, subsidies of ruimtelijke ordening.

Een kalender bevat relevante data voor uitbaters: dat kunnen indiendata voor

subsidies zijn, maar even goed tijdstippen van vormingsmomenten of andere nuttige data.

Wil je iets opzoeken rond een bepaald thema, maar heb je niet meteen zin om zelf op zoek te gaan doorheen de pagina's van de website, dan kan je gebruik maken van de zoekfunctie. Als je een woord ingeeft, verschijnen in een zoekoverzicht de pagina's met info hierrond.

Via "inloggen" kan je rechtstreeks naar je beheerspagina op www.jeugdverblijven.be, handig als je bijvoorbeeld je overnachtingcijfers wil invullen of je kalender bijwerken.

Onderaan op elke pagina is er mogelijkheid om in te schrijven op onze nieuwsbrief. Mailadressen die op je beheerspagina van [jeugdverblijven.be](http://www.jeugdverblijven.be) staan ingevuld bij "verantwoordelijke algemene communicatie", krijgen automatisch deze nieuwsbrief, maar je kan hier bijvoorbeeld extra mailadressen ingeven van medewerkers.

De beste manier om kennis te maken is natuurlijk zelf een bezoekje brengen aan de website: cjt.be/ondersteuning. Veel plezier!

Centrum voor Jeugdtoerisme ^{VZW}

ONDERSTEUNING

Heel wat regelgeving heeft rechtstreeks of onrechtstreeks een weerslag op jeugdtoerisme. Als hieraan wordt gesleuteld, tracht CJT Ondersteuning op de eerste rij te zitten. In HuisWerk belichten we telkens de actualiteit van ons vertegenwoordigingswerk.

... LAAT JE STEM HOREN

In het nieuw Vlaams regeerakkoord wordt zowel in het hoofdstuk jeugd als in het hoofdstuk toerisme verwezen naar een opvolger voor het masterplan bivakplaatsen. Deze opvolger moet er voor zorgen dat vanuit verschillende bevoegdheden (jeugd, toerisme, natuur, ruimtelijke ordening, landbouw) actie wordt ondernomen om het Vlaamse jeugdtoerisme te versterken. Met verschillende jeugdorganisaties zijn we reeds voor de zomer aan de slag gegaan en presenteren we binnenkort een mogelijk masterplan aan de bevoegde ministers. In november laten we trouwens ook nog onze eigen adviesgroep vertegenwoordigingswerk, bestaande uit achttien uitbaters (zie HuisWerk 54), aan het woord.

In het voorstel van de jeugdsector wordt gewerkt rond vier pijlers. Een stand van zaken ...

1. Jeugdtoerismebeleid

- Meer en beter kampbeleid; in functie van meer tolerantie en wederzijds respect (o.m. door het kampcharter nieuw leven in te blazen)
- Waken over haalbaarheid wetgeving (o.a. ruimtelijke ordening, voedselveiligheid, brandveiligheid, legionella, pakketreizen, EPB ...)
- Nood aan extra middelen voor de twee jeugdtoeristische decreten
- Overleg met Waalse partners
- Afstemming met onderwijs (o.m. examen- en vakantieregeling)

2. Iedereen mee

- Wegwerken van drempels die kinderen en jongeren kunnen ervaren bij een meerdaags verblijf
- Beeldvorming van jeugdtoerisme opentrekken (is meer dan het klassieke jeugdbewegingskamp)
- Oog hebben voor draagkracht van (meestal vrijwillige) begeleiders

3. Aanbod

- Voldoende, kwaliteitsvol en gevarieerd aanbod aan jeugdverblijfcentra en kampeerterreinen
- Voldoende en kwaliteitsvol aanbod aan tenten in de Vlaamse uitleendienst
- Extra aanbod van bivakzones (paalkamperen)

4. Omgeving en bereikbaarheid

- Verkeersveiligheid voor verblijvende jeugdgroepen
- Oplossingen voor kampvervoer (NMBS, De Lijn, autocarbedrijven ...)
- Opvolgen van nieuwe Vlaamse reglementering rond kampvuren
- Creëren van extra groene speelruimte nabij jeugdverblijfcentra en kampeerterreinen

We houden je uiteraard op de hoogte van het antwoord van de Vlaamse regering en het uiteindelijke masterplan.

VRAAG HET AAN ...

Centrum voor Jeugdtoerisme^{vzw}

ONDERSTEUNING

Elk kwartaal krijgen we tientallen vragen van uitbaters over uiteenlopende thema's. In HuisWerk maken we telkens een beknopte bloemlezing van vragen en antwoorden die ook voor andere uitbaters interessant kunnen zijn.

Vallen we met ons jeugdverblijfcentrum onder de toegankelijkheidsverordening?

Als je van plan bent om vergunningsplichtige bouwwerken uit te voeren, bestaat de kans dat je rekening moet houden met de toegankelijkheidsverordening. Deze legt een aantal normen rond rolstoeltoegankelijkheid op aan openbare gebouwen. In principe dus ook voor jeugdverblijfcentra, al zijn heel wat gebouwen vrijgesteld. Om als toeristisch gebouw onder de verordening te vallen, moet er nl. sprake zijn van minstens twee 'accommodaties' of een slaapzaal van minstens 60 m². Een accommodatie wordt gedefinieerd als een apart verhuurbare entiteit.

In sommige jeugdverblijfcentra zijn kamers of gangen vaak apart verhuurbaar, in dat geval geldt de toegankelijkheidsverordening. Andere jeugdverblijfcentra (vaak in zelfkook) worden enkel als volledig gebouw verhuurd en dan is slechts sprake van één accommodatie. In dat geval is de toegankelijkheidsverordening niet van toepassing, tenzij er minstens één grotere slaapzaal (> 60 m²) is: dan weer wel.

Als het gebouw ook een andere openbare functie heeft (zoals jeugdlokaal), geldt de mogelijke vrijstelling niet.

Wij hebben controle gehad van de brandweer voor de hernieuwing van ons brandveiligheidsattest. Volgens de commandant is het nu verplicht om een periodieke jaarlijkse keuring te hebben van de branddetectie. Is dit een nieuwe verplichting?

Sinds 2010 bestaat een verordening voor de inplanning, de realisatie en het onderhoud van branddetectiecentrales. Volgens die verordening moet er een verplicht onderhoud plaatsvinden. Een onderhoud is natuurlijk nog iets anders dan een keuring, dus dat laatste is op zich niet verplicht. Wel is het verstandig om de momenten van onderhoud bij te houden in een logboek.

Langs de andere kant: brandveiligheid is een lokale bevoegdheid. Als de commandant extra eisen stelt (in dit geval een extra keuring), kan je er moeilijk onderuit. Want zonder brandveiligheidsattest verlies je je erkenning.

In het UBO-register hebben we bij de begunstigen gewoon de naam van onze jeugdbeweging opgenomen. Is dat voldoende?

Bedoeling is dat volgende begunstigen van de vzw vermeld worden: leden van het bestuur, gemachtigden om de vzw te vertegenwoordigen, personen belast met het dagelijks bestuur, personen in wiens belang de vzw actief is en personen die via andere middelen zeggenschap hebben. Uiteraard vul je enkel de categorieën in die voor je vzw van toepassing zijn. De vaagste categorie is "personen in wiens belang de vzw actief is": hier volstaat het om te verwijzen naar jeugdgroepen die komen verblijven of, in het geval van een jeugdlokaal, de plaatselijke kinderen en jongeren die lid kunnen worden van de jeugdbeweging.

Zorg ervoor dat je alles hebt aangevuld tegen 31 december, na die datum kunnen vzw's die niet in orde zijn, bestraft worden. Al lijkt het twijfelachtig dat jeugdverblijfcentra de eerste prioriteit zullen vormen van de veiligheidsdiensten: dit register is er immers gekomen om bepaalde vormen van criminaliteit (witwassen, terrorisme) te kunnen aanpakken, door te weten welke natuurlijke personen achter bepaalde organisaties zitten.

Sommige jeugdgroepen laten de kinderen door de ouders afzetten aan het jeugdverblijf. Dat zorgt soms voor fout geparkeerde wagens die opritten van burenblokkeren. Eén buur stelt ons nu verantwoordelijk en eist dat we maatregelen nemen. Zijn wij wettelijk verplicht om voldoende parkeerplaatsen te voorzien voor dit soort tijdelijke bezoekers?

Bij het afleveren van een omgevingsvergunning voor je jeugdverblijf kan de gemeente een aantal parkeerplaatsen opleggen. In principe draag je nadien als uitbater geen verantwoordelijkheid voor de manier van parkeren door klanten op de openbare weg. Toch doe je er verstandig aan om in goede verstandhouding met je burente leven en samen naar oplossingen te zoeken. Ga bijvoorbeeld op zoek naar parkeermogelijkheden in de omgeving (zoals een winkel- of bedrijvenparking) of stimuleer verblijvende groepen om openbaar vervoer te gebruiken of te carpoolen. Bij fout parkeren kan de politie uiteraard wel ingrijpen.

NIEUWSFLASH

SAMENAANKOOP KEUKENMATERIAAL

Momenteel organiseert KSA voor haar plaatselijke afdelingen een samenaankoop voor keukenmateriaal. We hebben met de verantwoordelijken van KSA kunnen afspreken dat ook uitbaters van jeugdverblijfcentra kunnen participeren aan deze samenaankoop.

KSA heeft gekozen voor kwaliteitsvolle, duurzame producten aan een zo voordelig mogelijke prijs. Het gaat o.m. over kookpotten, pannen, bestek, klein keukenmateriaal, gasbekkens enz.

De volledige catalogus en een bestelformulier vind je op onze nieuwe website cjt.be/ondersteuning en vervolgens klik je door op "samenaankoop". Bestellen moet gebeuren voor 1 februari. De leveringen zijn voorzien voor het voorjaar, in ieder geval voor de start van de kamperperiode.

Ondertussen zitten we ook niet stil voor de andere samenaankopen. Voor meubilair zijn we momenteel in onderhandeling met een viertal firma's en hopen we tegen eind 2019 een aanbod te kunnen lanceren. Wat voeding betreft, bekijken we binnenkort of onze huidige samenaankoop kan verdergezet worden of moet bijgestuurd worden. In dat verband ontvingen alle volpensionuitbaters vorige week een link naar een bevraging.

HERBEVESTIGEN OP WWW.JEUGDVERBLIJVEN.BE

Jaarlijks wordt aan alle uitbaters gevraagd om hun gegevens na te kijken op www.jeugdverblijven.be. Ondertussen hebben de meeste uitbaters dit gedaan, waarvoor dank. Voor wie nog niet in orde zou zijn: de absolute deadline ligt op 4 november, dan worden uitbaters die niet in orde zijn, van de website gehaald. Klinkt streng, maar het is de enige manier om zeker te zijn dat de info op www.jeugdverblijven.be up-to-date blijft.

Sowieso ben je verplicht om de prijzen in te vullen voor de komende zomer (2020 dus). Dit gaat niet alleen over de huurprijs op zich, maar kijk ook na of de energieprijzen nog dezelfde zijn. Als de prijzen onveranderd blijven, volstaat het om enkel het jaartal aan te passen.

Daarnaast is het verplicht om minstens één foto te tonen. Dit blijft toch de manier bij uitstek om je gebouw of terrein op een aantrekkelijke manier voor te stellen en geïnteresseerde groepen een blik te geven op wat ze mogen verwachten.

Ten slotte doen we nog een warme oproep om de kalender op www.jeugdverblijven.be te gebruiken. Jeugdverblijfcentra en kampeerterreinen die vrij zijn in een bepaalde periode waarvoor een jeugdgroep overnachtingsplaats zoekt, verschijnen bovenaan de zoekopdracht. Dit is de enige manier om van een maximale zichtbaarheid te kunnen genieten.

WAT MET ETENSRESTEN?

Heel wat jeugdverblijfcentra scheiden nu al organisch afval uit de keuken van het restafval. Dit keukenafval wordt dan vervolgens gescheiden opgehaald en verwerkt tot energie en compost.

Vanaf 1 januari 2021 wordt deze gescheiden ophaling verplicht voor jeugdverblijfcentra die zelf maaltijden aanbieden. Dat lijkt nog ver af, maar het kan zeker geen kwaad om binnenkort al contact op te nemen met je afvalophaler, zodat hij de nodige containers kan voorzien.

Wat mag concreet vanaf 2021 niet meer in het restafval?

- schillen en resten van groenten en fruit
- gekookte etensresten
- groenten-, vlees- en visresten van soep
- koffiedik
- broodresten
- keukenrolpapier en door etensresten vervuilde papier- en kartonnen voedingsverpakkingen
- papieren servetten
- verwelkte snijbloemen
- resten van vlees en vis (vetresten)
- voedingswaren die over datum zijn

Horen niet thuis in de keukenafvalbak:

- vloeibare (gezeefde) substantie, zoals sauzen, soepen en bouillon
- eierschalen en mosselschelpen
- koffiepads

Voor meer informatie kan je terecht bij de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM), zie ook www.ovam.be

VERBOD OP PLASTIC DRAAGTASSEN

Sinds 17 juni 2019 geldt een verbod op het gratis ter beschikking stellen van plastic zakjes voor eenmalig gebruik, zeg maar de lichte plastic kassazakjes in de kleinhandel. Er geldt nog een overgangstermijn van zes maanden voor zakjes die nog in voorraad zijn, maar vanaf 17 december is het gratis aanbieden dus onherroepelijk voorbij. Wel is het mogelijk dat de klant een kleine bijdrage betaalt.

Geldt dit ook voor jeugdverblijfcentra die bijvoorbeeld plastic zakjes gebruiken voor het maken van lunchpakketten? In principe wel, al moet je ook rekening houden met de dikte van het plastic. Het verbod geldt nl. enkel voor zakjes met een dikte tussen 15 en 50 micron. Als je zeer dunne zakjes (van minder dan 15 micron) gebruikt, is er vandaag geen verbod, maar dat neemt niet weg dat het ook dan verstandig kan zijn om na te denken over meer milieuvriendelijke oplossingen.

Bij de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM) lezen we dat de impact van deze maatregel binnen twee jaar zal geëvalueerd worden. Men zal nagaan of er een effectieve daling is van het aantal eenmalige plastic draagtassen en of het gebruik van andere materialen (bijvoorbeeld papier) niet proportioneel gestegen is. Het is immers de bedoeling dat het gebruik van draagtassen voor eenmalig gebruik daalt ten voordele van herbruikbare draagtassen. Papieren wegwerpzakken scoren nl. niet beter op milieuvlak.

ADRESWIJZIGING

HuisWerk is een gratis magazine en dat willen we graag zo houden. Je kan daar bij helpen door ons adresbestand up-to-date te houden. Zo zijn wij er zeker van dat ons nummer bij de juiste persoon terecht komt.

Voor jeugdverblijfcentra en kampeerterreinen is het adresbestand rechtstreeks gelinkt aan de databank van www.jeugdverblijven.be. HuisWerk wordt opgestuurd naar de verantwoordelijke algemene communicatie. Via je persoonlijke login en wachtwoord kan je de contactgegevens van je jeugdverblijfcentrum/kampeerterrein rechtstreeks aanpassen. Als dit niet lukt, kan je ons bereiken via ondersteuning@cjt.be of tel. 09/210.57.75.

Wens je voor jouw jeugdverblijfcentrum/kampeerterrein extra abonnementen, dan kan je deze bestellen tegen kostprijs. Stuur hiervoor een mailtje naar ondersteuning@cjt.be.

HUIS IN DE KIJKER

Woushoeve, een rijk verleden en een mooie toekomst

Groepen die verblijven in Zutendaal, ontvangen van de gemeente een kampbrochure. Dat ze terecht komen in één van de groenste gemeenten van Vlaanderen, valt onmiddellijk op, want de gemeente promoot zich in de brochure als het groenste snoepje van Vlaanderen. Een slogan die ook overgenomen wordt in de promotie van de Woushoeve, een jeugdverblijf type B met een totale binnencapaciteit van 109 personen. Grotere groepen kunnen tenten bijplaatsen. De formule is zelfkook. Groepen die er reeds verbleven, zullen het wellicht beamen, ook de Woushoeve is om van te snoepen.

EEN FAMILIALE AANGELEGENHEID

“De Woushoeve is een hoeve uit de 17de eeuw en is reeds meerdere generaties eigendom van de familie van mijn man Ronny”, start Linda

Coninx, uitbater van het jeugdverblijf, haar verhaal. “In 1986 bouwde een nonkel van Ronny, pater Jozef Schrijvers, de hoeve om tot jeugdverblijf samen met vrienden en familie. Na het plots overlijden van Jozef nam zijn broer Harrie de fakkel over, dit voor ongeveer twintig jaar. Drie jaar geleden, in de maand juni, hebben wij dan overgenomen”, schetst Linda kort de rest van de geschiedenis.

De start was best wel heftig, herinnert Linda zich. “Bij een overname word je geconfronteerd met allerlei calamiteiten en dat is best stresserend als de verblijvende groepen elkaar in de zomermaanden snel opvolgen. Bovendien stond ik er vaak alleen voor. Mijn man is omwille van professionele redenen weinig thuis.”

Wie kon dan wel helpen? “Vreemd genoeg waren het de verblijvende groepen. Die hadden begrip voor de situatie, konden me telkens geruststellen en vaak uit de nood helpen. In die periode heb ik trouwens geleerd dat er in elke groep wel iemand is die iets van technieken kent.”

“Ondertussen is de situatie wel gestabiliseerd”, zegt Linda opgelucht. “Voor elk probleem weet ik dat er een plan B bestaat, ik heb een netwerk van mensen opgebouwd die me kunnen helpen bij dringende

DE WOSHOEVE PRAKTISCH

Adres: Maastrichterstraat 15, 3690 Zutendaal

Totale oppervlakte: 20 000 m²

Capaciteit: 109 personen + tenten

Website: www.woushoeve.be

klussen en ook op mijn vader kan ik beroep doen. Verder proberen we het aantal klussen ook te beperken door grondig te renoveren en hiervoor gebruik te maken van de expertise van externe firma's."

JOB OF HOBBY?

"Als privé-uitbater heb ik geen officieel professioneel statuut. Toch is het hier best hard werken, met in de maanden mei en juni een duidelijke piek door scholen. Regelmatig ben ik met dweil en hogedrukreiniger in de weer en in de winter zelfs met de verfborstel, dit naast de boekingen, communicatie met de groepen en andere administratie. Toch is het geen voltijdse job. Onvoldoende uren en voor een job word je betaald", vertelt Linda met een knipoog. "Ik heb een verleden in de communicatie en marketing, dit binnen diverse bedrijven. Soms kriebelt het om ook die talenten en capaciteiten terug in te zetten. Misschien is een halftijdse job buitenshuis een oplossing en moet ik kijken hoe ik in het heem een aantal zaken kan uitbesteden."

"Door de investeringen in onze eerste jaren klopt de rekening nog niet volledig. Maar een jeugdheem uitbaten doe je vooral met je hart. Wie denkt hierdoor snel rijk te worden, komt bedrogen uit", weet Linda.

UITWISSELEN

"Wat ik interessant vind, zijn de samenkomsten die CJT Ondersteuning organiseert", vertelt Linda. "Op die momenten, zoals de vormingen, krijg je interessante informatie, maar kan je ook veel leren van collega-uitbaters die geconfronteerd worden met dezelfde problemen. Wat zijn hun ervaringen en hoe pakken ze dit aan? Los van het thema kan je daar altijd over uitwisselen", weet Linda.

Sinds kort bestaat de adviesgroep vertegenwoordigingswerk. Linda is daarin actief. "Ik vind het belangrijk om inbreng te hebben in het beleid rond jeugdtoerisme. Bovendien kom je dan opnieuw in contact met andere uitbaters waarmee je informeel enkele zaken kan uitwisselen. Ik vind dat zeer zinvol."

DE DOELGROEP

"Van half april tot half oktober zit de Woushoeve bijna dagelijks vol", zegt Linda. "In de weekends komen vooral diverse verenigingen, in de midweek Nederlandse scholen die komen voor het eindkamp van de 12-jarigen. Veel van de groepen zijn vaste klanten, maar uiteraard niet allemaal. Vooral voor de weekends moeten er regelmatig nieuwe groepen de weg naar de Woushoeve vinden", zegt Linda. "Bij voorkeur zijn dit grote groepen. Maar ik stel vast dat de website www.jeugdverblijven.be de keuze wel een stuk beperkt. Als er gezocht wordt op een groepsgrootte van minder dan 55 personen, vind je de Woushoeve niet meer automatisch terug. Ik vind dat best jammer voor sommige periodes."

DE BUURT EN HET KAMPLEVEN

"Bijna iedereen kent de Woushoeve en de dichtste burens zijn familie. Bovendien hebben veel van die mensen in het verleden geholpen bij de

uitbouw van het jeugdverblijf. De buurt draagt hierdoor het kampleven een warm hart toe en is over het algemeen heel verdraagzaam", vertelt Linda met dankbaarheid. "Toch zijn er enkele burens die sneller klagen, die iets gevoeliger of kritischer zijn. Die burens mogen me over hun ervaringen aanspreken, dan kan ik er misschien aan tegemoet komen."

Wat als groepen het toch te bont maken? "Hoewel ik naast het jeugdverblijf woon, heb ik door de goede ligging van mijn woonhuis minder overlast dan mijn directe burens", weet Linda. "Mijn burens weten dat en sturen mij een bericht als de grens van het toelaatbare overschreden wordt. Dan grijp ik in. De meeste groepen hebben daarvoor begrip en passen hun gedrag aan."

Moet je veel ingrijpen? "Vooral in de startperiode hadden we enkele 'luide' gasten, maar dankzij een goede communicatie vooraf en tijdens het kamp is het veel verbeterd. Al heb je er elk jaar nieuwe uitdagingen bij. Misschien kan CJT helpen bij de manier waarop je best met die uitdagingen omgaat?"

"Groepen die naar de Woushoeve komen, voorzien zelf in hun activiteiten. De omgeving biedt hiervoor gelukkig veel mogelijkheden. Onze bossen lenen zich uitstekend voor wandel- of fietstochten, maar bijvoorbeeld ook voor een heus bosspel. Verder is er in de buurt ook een leuk blotevoetenpad", weet Linda. "Wie op het terrein wil blijven, heeft ook voldoende speelruimte. Het eigen domein is 20 000 m² groot en bestaat uit een groot grasplein en een stuk (bedreigd) naaldbos."

DE LETTERZETTER

"Door de droogte van het voorbije jaar produceren de naaldbomen onvoldoende hars waardoor ze verzwakken en kwetsbaar worden voor de letterzetter, een schorskever. Die kevers voeden zich met het hout van de bomen waardoor de bomen verder verzwakken en de veiligheid voor de spelende kinderen in het gedrang komt. Daarom werden de bomen gedeeltelijk gekapt, maar wellicht is dit niet voldoende en moeten ook de andere bomen geveld worden", vertelt Linda. "Hierdoor verlies ik natuurlijk een troef want de nieuwe aanplanting zal niet onmiddellijk door de spelende kinderen gebruikt kunnen worden. Toch heb ik ook geluk, want groepen kunnen wel rechtstreeks van mijn domein doorsteken naar het Nationaal Park Hoge Kempen."

LIMBURG EN BEREIKBAARHEID

"Dat valt best mee", weet Linda. "Groepen komen hier op diverse manieren. Ouders brengen en komen - gekoppeld aan een bezoekdag en wat vertier - de kinderen ophalen of er wordt een bus ingelegd. Ook het openbaar vervoer is mogelijk. We zijn goed bereikbaar met de trein en een bus van De Lijn. Alhoewel ... met een bus van De Lijn is het een keer fout gelopen. Een groep wilde de bus nemen richting station maar die zat vol met een groep van een andere kampplaats in de buurt. Reserveren is de boodschap! Toen hebben we samen met enkele burens één keer voor shuttledienst gespeeld en 80 kinderen met bagage naar het station gebracht. Maar daarvoor maken we geen reclame", lacht Linda.

AGENDA

In deze agenda willen we alle data van vormingsmomenten, ontmoetingen, indiendata voor erkenning en subsidiëring, ... opnemen die interessant kunnen zijn voor uitbaters. Ook hiervoor staat onze redactie open voor suggesties. Mail die gerust door naar ondersteuning@cjt.be!

1 NOVEMBER 2019

Indiendatum voor aanvraag werkingssubsidie 2020-2023 (binnen het decreet 'jeugdverblijfcentra')

Jeugdverblijfcentra kunnen bij Departement Cultuur, Jeugd en Media een werkingssubsidie aanvragen voor een periode van vier jaren. De subsidie wordt toegekend voor een periode van vier jaar, dit betekent dat jeugdverblijfcentra die de subsidie hebben aangevraagd in het najaar van 2016, 2017 of 2018 en een positief antwoord hebben gekregen, dit jaar geen nieuwe aanvraag hoeven te doen, hun subsidieperiode van vier jaren omvat dan immers ook 2020.

De aanvraag gebeurt volgens de spelregels van het in 2013 aangepaste decreet 'jeugdverblijfcentra': zie www.cjt.be of HuisWerk 28.

27 EN 30 NOVEMBER EN 11 DECEMBER 2019

Vormingsmoment over "inrichting van het jeugdverblijf"

Hoe kunnen we de inrichting van een jeugdverblijf verbeteren? We denken dan bijvoorbeeld aan polyvalent gebruik van sommige ruimtes, een originele fietsenstalling, een inventieve manier om het eten van de keuken naar de refter te brengen, een glijbaan i.p.v. een trap, een bijzondere kapstok, een muur om op te tekenen of op te klimmen enz.

Het vormingsmoment vindt telkens plaats op een inspirerende locatie: We vertrekken van een aantal goede voorbeelden en wisselen leuke ideeën uit.

- **Woensdag 27 november**, 19u30 tot 21u30: Hopperverblijf Moerkensheide in De Pinte
- **Zaterdag 30 november**, 10u tot 12u: De Caernhoeve in Essen
- **Woensdag 11 december**, 19u30 tot 21u30, locatie in Limburg nog niet bekend bij het in druk gaan

Alle uitbaters ontvangen eind oktober een folder met extra informatie en mogelijkheid tot inschrijven. Zie ook onze nieuwe website cjt.be/ondersteuning.

Centrum voor Jeugdtoerisme^{vzw}

Bergstraat 16
9820 Merelbeke
09/210.57.75
ondersteuning@cjt.be
www.cjt.be

Raadpleeg onze website www.cjt.be/ondersteuning voor meer informatie. Je vindt er niet alleen alle indiendata en formulieren terug, je kan er ook terecht voor een massa andere informatie. Zo kan je in het HuisWerkarchief ook alle vorige dossiers raadplegen.

Blijf je graag als eerste op de hoogte van alle weetjes of wil je interessante links te weten komen, dan kan je ons volgen op Facebook. Je hoeft hiervoor geen lid te zijn van Facebook, het volstaat om te surfen naar www.facebook.com/CJTOndersteuning. Wie wel een Facebookprofiel heeft en onze pagina 'leuk vindt', krijgt onze berichten regelmatig te zien op zijn eigen nieuwspagina.

